

ÖZELLEŞTİRMEDE EZBERBOZAN AB'DEKİ DEROGASYON GERÇEĞİ: K.K.T.C KIB-TEK ÖRNEĞİ

Doç.Dr. Okan Veli ŞAFAKLI
Lefke Avrupa Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
osafakli@eul.edu.tr

Dr. Mustafa ERTANIN
Lefke Avrupa Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
ertanin@hotmail.com

Abstract: Electricity as a major power is deservedly considered strategic, Constant task is to improve the efficiency and quality in producing and distributing it. Energy markets, due to their significant capital requirement and vitality as a service to both industry and public, mostly started as State Owned Enterprises(SOE). Massive handover to private companies and increased participation of private companies became common during last decades lead by EU members and new market economies following post cold war developments in World Markets. Practice however indicates that this privatisation process of energy markets is not a “one model fits all” solution to be implemented in every country for the sake of motto “Privatisation for Efficiency”. In the absence of competitive environments, it is essential that; an independent regulatory body exists, finance markets are able and developed, Law, Justice and Court systems function efficiently, tradition of professional management of private companies is institutionalised. Lack of any of above will lead to an unsuccessful privatisation, damaging the economy and the community. Derogations allocated by EU to member countries such as Malta and South Cyprus to keep their energy production and distribution as an SOE , even though they have larger scale in economy and more improved financial and administrative structures than North Cyprus, affirms the authors’ elaborations on privatisation of energy. North Cyprus SOE for electricity KIB-TEK is also far away from expected productivity and efficiency. KIBTEK must be restructured to improve its independent administration capacity, to be monitored by efficient independent regulatory body and to be equipped with contemporary legal structure. This study is to develop a feasible “Decentralised Self Governing Body ” for KIB-TEK.

Keywords: Privatisation, Electricity, Derogations, North Cyprus, Decentralised Self Governing Body

Özet: Enerjinin önemli bir unsuru olan elektrik gibi sektörlerin stratejik sektör olarak değerlendirilmesi bu sektörde sunulacak olan hizmetin etkinliğini ve verimliliğini daha da önemli hale getirmektedir. Stratejik sektör olmaları hasebiyle bu sektörler öncelikle Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) sıfatıyla hayat bulsalar dahi zaman içerisinde başta Avrupa Birliği (AB) olmak üzere özele devredilme süreci yaşamışlardır. Ancak, bu trend sloganvari olarak her ülkeye uygulanabilecek bir yapı arz etmemektedir. Bilhassa, “Doğal Tekel” yapısı arz eden elektrik sektörü için etkin rekabet koşullarının eksikliğinde kaliteli, kesintisiz, sürekli ve ucuz elektrik ürünü sunmak için etkin para ve sermaye piyasalarının oluşumu, hukuk devletinin etkinliği, regule edecek bağımsız kuruluşların etkinliği ve profesyonelce yönetilen kurumsallaşmış özel işletmelerin varlığı şarttır. Aksi takdirde, gerekli şartlar oluşmadığı için özelleştirmenin topluma ve ülke ekonomisine faydadan çok zararı olabilecektir. Buna ilaveten, doğal tekel niteliği taşıyan elektrik alanında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden (KKTC) daha fazla ölçüğe sahip olan Malta ve Güney Kıbrıs’a AB’nin derogasyon vermesi özelleştirmeye yönelik bu tesbitleri teyit eder niteliktedir. KKTC’de Elektrik kurumunun (KIB-TEK) öngörülen verimlilik ve etkinliği sağlayamadığı da bariz olarak anlaşılmaktadır. Bu nedenle kurumun idari, kurumsal, yasal, ve denetim açısından yeniden kurgulanarak işletme mantığına göre üretim yapabilecek özerk bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Dolayısıyla, çalışmanın nihai hedefi KIB-TEK için ideal bir “Özerkleştirme Modeli” geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Özelleştirme, Elektrik, Derogasyon, KKTC, Özerkleştirme

1. GİRİŞ

AB’nin Kopenhag Ekonomik kriterine göre: Üyelik, hem işleyen bir piyasa ekonomisinin hem de Birlik içerisindeki piyasa güçleri ve rekabetçi baskıyla başa çıkacak bir kapasitenin varlığını gerektirmektedir (Akçay 2008: 13). Bu çerçevede, sermaye yoğun bir sektör olan enerji sektörüne doğru sermaye akışını hızlandıracak şekilde, AB enerji reformunun ilk serbestleşme paketi 1990’ların sonlarına doğru iki direktif halinde yayınlanmıştır. Bunlardan birincisi, 1997’de yürürlüğe giren, elektrik iç pazarına yönelik ortak kuralların ortaya konduğu ve serbestleşme sürecinin başlatıldığı 96/92/EC kodlu direktiftir. İkincisi ise, 1998’de yürürlüğe giren ve doğal gaz iç pazarına yönelik ortak kuralları belirleyen direktiftir (Direktif 98/30/EC). Her iki direktifin amacı, elektrik ve doğal gaz pazarlarını rekabete açmak suretiyle enerji sektörünün etkinliğini artırmak ve enerji maliyetlerinin düşmesini sağlayarak AB ekonomisinin rekabet gücünü yükseltmektir (Bagdadioglu 2009: 28). İşte bu yapı ise AB’de özelleştirme trendini ortaya koymuştur.

Özelleştirme dar anlamıyla, “mülkiyeti ve yönetimi kamuya ait olan iktisadi üretim birimlerinin özel sektöre devri” olarak tanımlanmaktadır (Orkunoglu 2010:2). Geniş anlamda özelleştirme kavramının içine giren unsurlar (Akalin 1990: 286) ; devletin çeşitli şekillerde (yasal, doğal vb.) oluşturduğu mal ve hizmet üretimindeki kamusal tekellerin kaldırılması, kamu

hizmetlerinden(sosyal mallardan) mümkün olanların fiyatlandırılması, kamu kesimi tarafından üretilen mal ve hizmetlerin finansmanının özel kesimce sağlanması, KİT'lerin mülkiyet devrinin yanı sıra, özel kesime kiralanması, yönetimin özel kesime devri, deregülasyon (Nankani 2005: 165) (kurumsal serbestleşme); yani özel firmaların faaliyetlerinin düzenlenmesi ile ilgili kamu tarafından konulan kurallara son verilmesini içermektedir.

Özelleştirme; karar veren yönetimin dilediği gibi gerçekleştirebileceği bir eylem değildir ya da olmamalıdır, Hukukun temel ilkelerine bağlı olan, ekonomik ve sosyal gelişmeyi, toplumun mutluluğunu şiddete başvurmadan demokrasinin genel kuralları içinde sağlayan bir anlayışın ürünüdür. Buna göre, genel kabul gören özelleştirme ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Özmen, 1987: 23-25):

- Özelleştirme, ekonomik ve sosyal hayatta ani ve çarpıcı değişiklikler yaratmayacak şekilde, mümkünse sosyal bir görüş birliğine dayanmalıdır,
- Özelleştirme, kuruluşun gerçek değeri üzerinden yapılmalıdır,
- Özelleştirmenin ön hazırlıkları çok iyi yapılmalıdır,
- Özelleştirme, her ülkenin kendi ekonomik denge hesabına dayanmalı, herhangi bir dış güç tarafından zorlanma sonucu yapılmamalıdır,
- Tekel durumunda olan KİTlerin özelleştirilmesinde, özel kesim eliyle, tekeli anlayışın sürdürülmesinin önüne geçecek koşullar hazırlanmalıdır,
- Özelleştirmenin, fiyatları artırması ya da ürün kalitesini bozmasının önüne geçecek tedbirler alınmalıdır,

Kavramsal açıdan herhangi bir ülkede özelleştirme kapsamında yukarıdaki ilkelerin dikkate alınması gerekmektedir. Özelleştirmenin ilkeleri yanında özelleştirmeyi gerekli kılan nedenleri gözönünde tutmak özelleştirme sonrası başarıyı ölçmek açısından son derece önemlidir. Dünya ülkelerini özelleştirmeye yönelten başlıca nedenleri şöyle özetlemek mümkündür (KOİ,1992,8.15):

- Artan kamu sektörü borçlanma gereksinimi,
- Yüksek enflasyon rakamları,
- Bazı sanayi dallarının yapısında meydana gelen değişiklikler,
- Ürün pazarları ve sermaye piyasalarının giderek uluslararası nitelik kazanması,
- Sermaye piyasalarının geliştirilmesi ve sermayenin tabana yayılması,
- Deregülasyon sonucunda çoğunluğu doğal tekel konumundaki kamu kuruluşlarının rekabet gücünün, dış dünya ile rekabet edemez hale gelmesi,
- Avrupa pazarının bütünleşmesi, dünyada yaşanan globalleşme hareketleri ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler,
- Ekonomide verimliliğin artırılması gereği,
- Piyasa ekonomisinin yerleştirilip geliştirilmesi gereksinimidir.

Yukarıda vurgulanan özelleştirme ilkeleri ve nedenleri dikkate alındığında bir AB ülkesi olan İngiltere'deki muhafazakar partinin özelleştirme düşüncesi başlıca su gerekçelere dayanmıştır: Kamu sektörü borçlanma ihtiyacını azaltmak suretiyle para arzını kontrol altında tutmak ve böylece enflasyon oranını düşürmek; KİT'lerin tekel statüsünü kaldırmak ve serbest rekabet ortamında faaliyet göstermelerini sağlamak suretiyle ekonomideki rekabeti ve verimliliği arttırmak; halkın daha büyük bir kesiminin tasarruflarını hisse senetlerine yönelterek sermaye mülkiyetini tabana yaymak; ve borçlanma ve vergi gelirlerine alternatif olabilecek yeni bir gelir kalemi oluşturmak (Karagöz, 2009: 9-10).

KKTC'de özellikle artan kamu sektörü borçlanma gereksinimi karşısında başta KIB-TEK olmak üzere etkin ve verimli yönetilemeyen Kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Ancak, sözkonusu özelleştirmelerin yapıp yapılamıyacağı özelleştirmeye özgü temel ilkelerin ve ülkeye özgü koşulların ekonomik rasyonelite temelinde analizi ile mümkündür. Bu tip analiz ise, KKTC'de KIB-TEK gibi kurumların özleştirilmesinin özelleştirmeden daha olumlu sonuç yaratacağını göstermektedir.

2. STRATEJİK SEKTÖR VE DOĞAL TEKEL OLGULARI

Dünyamızda birçok ülke rekabet gücünü artıracak, katma değeri yüksek, Ar-Ge'ye dayalı sektörleri stratejik sektör olarak belirlemektedir. Bunun yanında, ükenin güvenliği yanında ekonominin diğer sektörleri için zaruri olan enerji, ulaşım ve iletişim gibi sektörler de stratejik sektör olarak ifade edilmektedir. Şöyle ki, elektrik hem piyasalardaki pek çok ürün ve hizmetin üretilmesinde girdi olarak kullanılması hem de hane halkı tarafından tüketilen bir nihai ürün olması nedeniyle ekonomide hayati öneme sahiptir. Elektriğin özelliklerinin diğer ürünlerin özelliklerinden çok farklı olması nedeniyle elektrik endüstrisi klasik rekabetçi piyasalara benzememektedir. Özellikle elektrik sektörü kendine özgü özellikleri nedeniyle "doğal tekel" niteliği taşımakta ve ekin rekabet koşulları içerisinde faaliyet göstermemektedir. Doğal Tekel tanımını klasik ve çağdaş görüşlere göre aşağıdaki gibi yapabiliriz.

Klasik Görüşe göre belirli endüstrilerin teknolojileri ve hizmetin niteliği öyledir ki, hizmetler tüketiciye en az maliyet veya en fazla net fayda ile ancak bir firma veya belirli sayıda seçilmiş vasıtalarla sağlanabilir (Breuatigam 1989: 1292). Başka bir ifade ile doğal tekel "birden fazla firma veya tesis yerine üretimin ancak bir firma tarafından en düşük maliyetle sağlandığı durumlarda doğal tekel ortaya çıkar. Yalnızca bir ürün üretiliyorsa ölçek ekonomisinin varlığı doğal tekelin oluşması için gerek şarttır. Bir tesiste birden fazla ürünün üretildiği hallerde doğal tekelin oluşması için gerek şart kapsam ekonomisinin varlığıdır" şeklinde ifade etmektedir (OECD 1992:12).

Çağdaş Görüşe göre ise Baumol, Panzer ve Willig (1982:17) doğal tekeli "Eğer bir firmanın maliyet fonksiyonu bütün üretim aralığı boyunca birden fazla firmanın maliyetleri toplamından daha az ise o endüstri doğal tekeldir" şeklinde tanımlamaktadır. Klasik görüşle çağdaş görüş arasındaki temel fark tekelin ölçek ekonomisi aralığı içinde faaliyet göstermesinin gerekip gerekmediğidir.

Yukarıda belirtilen klasik ve çağdaş görüşler ışığında doğal tekellerin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Doğal tekeller durumunda rekabet olmadığından, görünmez el teorisinin geçerli olması mümkün değildir.
- Göz önünde bulundurulması gereken tek bir teşebbüs olmasından dolayı, teşebbüsler arasındaki etkileşim analizi yapılamaz.
- Kamu hizmeti: (Genellikle doğal tekel niteliğinde olan ve ülke ekonomisinde önemli rol oynayan ve ülkedeki genel düzenlemelerde göz önünde bulundurulan bir husustur.) Elektrik, doğal gaz, telekomünikasyon sektörlerinde ve diğer bir çok mal ve hizmet sektörlerinde hizmetler kamu hizmeti olarak nitelendirildiğinden, yerel ve ulusal düzeyde düzenlemeler yapılır (Kenneth 1997:3).

Doğal tekel halinde bulunan Elektrik sektörünün genel özellikleri ise aşağıdaki gibidir:

- Elektrik sektörü bütünlük bir yapı arzeder. Bu yapı içerisinde sırasıyla elektriğin üretimi, iletimi, dağıtımı ve sunumu gerçekleştirilir. Üretim aşaması, su, rüzgar, kömür, doğal gaz ve petrol gibi enerji türlerinin elektrik enerjisine dönüştürülmesini içerir. İletim aşamasında, üretilen yüksek voltajlı elektrik yüksek gerilim hatlarıyla dağıtım hatlarına aktarılır. Dağıtım hatlarına gelen elektrik ise; alçak voltajlı olarak tüketicilere aktarılır. Son aşama olan arz aşaması ise elektriğin nihai kullanıcıya satılması işlemidir. Ölçüm, faturalama ve pazarlama işlemlerini içeren arz, toptan veya perakende şeklinde olabilmektedir (Akcollu, 2003: 6-7).
- Elektrik sektöründe üretilen elektriğin stoklanması mümkün değildir.
- Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı sermaye-yoğun nitelik taşımaktadır.
- Elektrik sektöründe gerçekleştirilen faaliyetler yüksek sabit sermayeyi gerektirir.
- Teknolojik yeniliklerle doğrudan bağlantılı olan bir sektördür. Özellikle elektrik üretiminde yüksek teknolojiden yararlanır.
- Özellikle iletim ve dağıtımı doğal tekel özelliğini taşımaktadır.
- Elektrik, talebi oldukça değişken olan bir girdidir.
- Elektrik, arzı sürekli olması gereken bir girdidir.
- Elektriğin üretimi ve tüketimi aynı anda meydana gelir.
- Pazarlanması mümkün bir hizmettir.
- Yüksek batık maliyetleri gerektirir (Akcollu 2003).
- Elektrik enerjisi sosyal ve ekonomik yaşantının itici gücüdür.
- İkincil bir enerji türüdür.
- Verimi yüksektir.
- Diğer enerji türlerine dönüştürülmesi kolaydır (Şirin ve Denizli 2009).

3. ELEKTRİKTE ÖZELLEŞTİRMENİN TEMEL BAŞARI KOŞULLARI

Özelleştirme, hatta ekonomik faaliyetin kendisi bile, amaç değil, araçtır. Esas mesele, toplum bireylerinin ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri en uygun şartlarda temin etmeleridir. Özel sermayenin yeterli olmadığı dönemlerde, devlet bazı sektörlerde yatırımcı rolü üstlenmek zorunda kalmakta, bunun sonucunda da doğal olarak kamu tekelleri oluşmaktadır. Elbette her türlü tekelin işleyişi uzun vadede halkın aleyhinedir. Ancak, KKTC gibi ülkelerde kamu tekellerinin özelleştirilmesine “SLOGANVARI” değil ekonomik ve sosyal analiz temelinde yaklaşılmalıdır. Öncelikle, genel olarak ülkenin ölçek yapısı yanında ekonomik sistem, idari, kurumsal ve hukuki yapı ile özel sektörün gelişmişlik düzeyi dikkate alınmalıdır. Bu itibarla, KKTC'ye özgü şartlar (sui generis) dikkate alınarak özelleştirme veya özerkleştirme modelleri arasında seçim yapılmalıdır.

Hangi model uygulanırsa uygulansın ekonomik ve sosyal hayatımızdaki yeri tartışılmaz olan elektrik enerjisinin tüm tüketicilere yeterli, kaliteli, sürekli ve düşük maliyetli bir şekilde sunulması temel amaçtır. Dolayısıyla, ülke potansiyelini dikkate alarak bu amaçları maksimum düzeyde sürdürülebilir kılan özelleştirme veya özerkleştirme modeli uygulanmalıdır.

KKTC'ye kıyasla daha büyük ölçek ile gelişmiş kurumsal ve ekonomik yapıları olan İngiltere ve Türkiye'nin elektrik alanında sürdürülebilirlik sağlamak için ortaya koydukları yaklaşımlar KKTC açısından fevkalade ışık tutucu rehber olma niteliği taşımaktadır.

İngiltere hükümeti özelleştirme kararı verirken “The White Paper” (Beyaz Kitap) isimli özelleştirme teklifi açıklamış ve bilahare bu teklifi yasalaştırmıştır. Beyaz Kitap'daki amaçlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır (The White Paper 1998):

- Elektrik üretimi ile ilgili kararları tüketici ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmek,
- Tüketici çıkarlarını garanti altına almak için rekabet ortamını sağlamak,
- Rekabetin artırılması, fiyatların gözetimi ve doğal tekellerin olduğu bölgelerde müşteri menfaatinin korunması doğrultusunda düzenlemelerde bulunmak,
- Elektrik arz güvenliğini sağlamak,
- Tüketicilere arz güvenliği dışında başka haklar vermek,
- Sektörde çalışanlara gelecekte yeni kariyer fırsatları sağlamak ve ticari faaliyetleri devlet müdahalesi olmaksızın yürütebilmeye özgürlüğünü temin etmek (Şirin ve Denizli, 2009).
- İngiltere gibi Türkiye de elektrik enerjisine yönelik benzeri amaçlar için 4628 Sayılı Elektrik Piyasası Kanununu çıkarmıştır. Türkiye'de rekabet kanununa göre temel amaç “Rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterecek mali açıdan güçlü, şeffaf ve eşit, taraflar arasında fark gözetmeyen bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulmasını ve bu piyasada bağımsız bir düzenleyici kurumun denetimi altında elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasını ve tüketicilerin hak ve menfaatlerinin korunmasını sağlamak”tır.

Serbest piyasalarda optimum kaynak tahsisi sağlanarak refahın maksimize edilmesi ekonomik etkinliği ifade eder. Ekonomik etkinliğin sağlanması iki koşulun yerine gelmesi ile

gerçekleşmektedir. Piyasada oluşan fiyatlar kaynakları etkin olarak tahsis etmeli (Tahsiste Etkinlik-Allocative Efficiency) ve üretim etkin (Üretimde Etkinlik- Productive Efficiency) olarak gerçekleştirilmelidir. Belli bir piyasada ekonomik etkinliğin sağlanabilmesi için her iki etkinliğin aynı anda sağlanması gerekir (Çakal 1996:5-6). Ekonomik etkinliğin gerçekleşmediği başlıca alanlar ise doğal tekellerdir. Doğal tekel niteliği gösteren piyasalarda meydana gelen aksaklıkların giderilmesi için temel olarak iki farklı çözüm karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi doğal tekel niteliği arz eden piyasanın *bir kurum tarafından düzenlenmesi*, bir diğer alternatif de piyasada kamu işletmesinin faaliyette bulunmasıdır. Bazen piyasada hem kamu işletmesinin bulunması hem de piyasanın bir kurum tarafından düzenlenmesi de söz konusu olabilir (Erol 2003: 17).

Doğal tekel özelliği gösteren piyasalarda, devlet politikalarının amacı tek bir firmanın üretim yaparak üretim etkinliğini sağlaması ve aynı zamanda fiyatlamada sosyal optimalin sağlanmasıdır. Bu şartlar altında, doğal tekel niteliğindeki pazarlarda uygulanabilecek iki gerçek çözüm yolu karşımıza çıkmaktadır: kamu işletmeciliği ve regülasyon. Kamu işletmeciliği bir başka ifade ile devletin mülkiyeti olarak ifade edilebilir. Kamu işletmeleri; sermayelerinin tamamı veya büyük bir kısmı kamu tüzel kişilerine ait olan işletmelerdir.

Regülasyon sektörün *bağımsız düzenleyici kurum* tarafından düzenlenmesi ve denetlenmesidir. Regülasyonun genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte aşağıdaki tanımlar regülasyonun önemini açıklamada büyük ölçüde yeterli olacaktır:

- “Regülasyon devletler tarafından girişimciler ve vatandaşlar üzerinde ihtiyaç duyulan çeşitli enstrümanlarla koyulan düzenlemeler olarak tanımlamakta ve regülasyonları, ekonomik, sosyal ve idari olarak üçe ayırmaktadır. Regülasyon kuralları, resmi ve gayri resmi düzen ve her seviyedeki devlet organı tarafından konulan ikincil kuralları ve devlet dışı kuruluşlar ve devlet tarafından sadece regülasyon yapmak için oluşturulmuş kurumlar tarafından yürürlüğe konulan kuralları içermektedir” (OECD 1997:6).
- Regülasyon, geniş anlamda sosyal ve ekonomik amaçlara yönelik olarak devlet tarafından yürürlüğe konulan her türlü anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemeler ile kamusal politikaları ve yapılan uygulamaları ifade etmektedir (Aktan, 2003).
- Regülasyon, genel olarak devletin “kamu yararı” gerekçesiyle özel sektör birimlerinin yapması ve yapmaması gereken şeyleri emretmesi ve yasaklaması olarak tanımlanabilir (Chang, 1997:704). Dolayısıyla regülasyonlar, piyasada miktar, oran, giriş-çıkış ve diğer her türlü ekonomik faaliyet üzerinde uygulanan vergi ve sübvansiyon gibi yasal sınırlamalar ve idari kontroller şeklinde de ifade edilebilir (Posner, 1974:335).

Devletin regülasyon politikalarını uygulamak üzere tesis edilen “Bağımsız Düzenleyici Kurumlar (BDK) veya Bağımsız İdari Otoriteler” ilk olarak, ABD’de ortaya çıkmıştır. Piyasa ekonomisine açılan, başka bir deyişle eskiden devlet tekelinde olup da özelleştirildikten sonra piyasanın eline geçen endüstrilerin düzenlenmesi ve denetlenmesi ihtiyacından doğan bu kurumların, özellikle siyasi otoriteden bağımsız olması gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Bağımsız idari otoritelerin ortaya çıkıp gelişimi ile geniş anlamda özelleştirme uygulamalarının başlaması ve ekonomide “devletçi” politikaların yerini “düzenlenmiş piyasa ekonomisi”nin alması arasında koşutluk gözlenmektedir. Bu nedendir ki, geniş anlamda “özelleştirme” olarak algılanan “devlet düzenlemelerinin azalması” hareketinin boş bıraktığı alanların bağımsız idari otoriteler tarafından doldurulduğu kabul edilmektedir (Tan, 2002:12). Bu durum, kısaca boş bırakılan alanlar, özellikle ülkede yatırım yapacak yerli ve yabancı yatırımcılar için bir kaygı

unsurudur. Çünkü özelleştirilen sektörler yüksek maliyetli ve uzun dönemde kâr getirebilecek sektörlerdir. Belirsizlik ve güvensizlik olduğu durumlar yatırımcıyı yatırım yapmaktan alıkoymaktadır. BDK'ların ABD'de ortaya çıkma nedeni, aslında yasamanın yürütmeye olan güvensizliğidir. BDK'lara ihtiyaç duyulmasının bir diğer nedeni ise, bir yandan hızlı gelişen teknolojik alanlar yüzünden bazı alanların klasik idari ve yargısal yöntemlerle etkin bir şekilde organize edilmesi ve denetlenmesinin zorlaşması; diğer yandan politikacılara olan güvensizlik sonucunda iletişim ve finans sektörleri gibi bazı hassas alanlarda siyasi iktidarın söz sahibi olmasının, tarafsızlık ve objektiflik açısından sorunlar yaratmasının önüne geçilmesidir (Ulusoy, 1999:3-4).

Doğal tekellere yönelik *bağımsız düzenleyici kurum* tarafından başvurulabilecek başlıca üç regülasyon yöntemi bulunmaktadır. Bunlar; 1) İç karlılık Oranı (İKO) Regülasyonu (Rate of Return Regulation) (Breyer 1992:36); 2) Tavan Fiyat Regülasyonu {Price-Cap veya Retail Price Index-X (RPI-X)Regulation}, ve 3) Göreli Rekabet (Yardstick Competition) yöntemleridir.

Yukarıdaki regülasyon yöntemleri uygulanırken başlıca özellikleri ile olumlu ve olumsuz yönleri dikkate alınmalıdır.

4. ELEKTRİKTE AB'NİN DEROGASYON GERÇEĞİ

AB'de elektrik ve doğal gaz pazarlarını rekabete açmak suretiyle enerji sektörünün etkinliğini artırmak ve enerji maliyetlerinin düşmesini sağlayarak AB ekonomisinin rekabet gücünü yükseltme hedefi çerçevesinde özelleştirme politikası benimsenmesine karşın ölçek yapısı düşük olan Malta ve Güney Kıbrıs'a derogasyon tanınmıştır.

4.1. Malta

Malta'nın Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2003 / 54 / EC Yönergesi'nin belirli hükümlerinden ayrıklığı onaylanmıştır. 2003 /54 / EC yönergesinin 2. Maddesinin (26). bölümünde Malta 'küçük izole sistem' olarak değerlendirilmiştir. Bu yönergeye göre, 'küçük izole sistem', 1996 yılında, saatte 3 000 GW'tan az tüketim yapmış olan ve yıllık tüketiminin %5'inden daha azını diğer sistemlerle olan interkoneksiyonlarından edinen sistemler anlamında kullanılmıştır. 1996'da Malta, saatte 1 695 GW'lık tüketim yapmıştır. Malta izole fakat enterkonnekte olmayan bir güç sistemidir ve bu ayrılıklar Malta izole bir sistem olarak kaldığı sürece talep edilecektir. Adadaki elektrik piyasasının büyüklüğü ve yapısı göz önüne alınırsa, şimdilik, elektrikte rekabetçi bir piyasanın amaçlarına ulaşılması ihtimalinin imkânsızlığı ve elverişsizliğini, başvuruya eklenen belgelerle yeterince ispat edilmiştir. Piyasanın ani açılımı, özellikle elektrik arzının güvenliği açısından önemli problemler yaratabilir ve tüketiciler için daha yüksek maliyetle sonuçlanabilir. Buna ek olarak, geçiş sistemi yoktur ve dolayısıyla hiçbir operatör atanamaz; arzda rekabet olmadan, 2003 / 54 / EC yönergesinin, üçüncü kişilerin dağıtım sistemlerine erişimine yönelik gereksinimlerinin, mazereti de ortadan kalkar. Bununla birlikte, Malta'nın başvurusu şu anki durum hakkında adil bir tanımlama yaparken, orta ve uzun vadede gerçekleşebilecek ve önemli değişikliklere sebep olabilecek, olası teknolojik gelişmeleri göz önünde bulundurmuyor. Bu sebeple, durum düzenli olarak izlenmelidir.

4.2. Güney Kıbrıs

Malta gibi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2003 /54 / EC Yönergesi'nin belirli hükümlerinden ayrıklığı 25 Eylül 2006 Komisyon Kararı ile onaylanmıştır. 2003 /54 /EC yönergesinin 2. Maddesinin (26). bölümünde Kıbrıs Cumhuriyeti 'küçük izole

sistem' olarak değerlendirilmiştir. Bu yönergeye göre, 'küçük izole sistem', 1996 yılında, saatte 3 000 GW'tan az tüketim yapmış olan ve yıllık tüketiminin %5'inden daha azını diğer sistemlerle olan interkoneksiyonlarından edinen sistemler anlamında kullanılmıştır. 1996'da Kıbrıs Cumhuriyeti, saatte 2 315,3 GW'lık tüketim yapmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti izole fakat enterkonekte olmayan bir güç sistemidir. Adadaki elektrik piyasasının büyüklüğü ve yapısı göz önüne alınırsa, şimdilik, elektrikte rekabetçi bir piyasanın amaçlarına ulaşılması ve bu sistemin bir üye ülkenin ana şebekesi ile enterkonekte olma ihtimalinin imkânsızlığı, başvuruya eklenen belgeler ve sonrasında edilenlerle yeterince ispat edilmiştir. Komisyon, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin başvuru sebebinin incelemiş; ayrıklığın ve başvuru için gereken şartların, 2003/54/EC yönergesinin amaçlarının muhtemel başarısını etkilemeyeceği konusunda tatmin olmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde elektrik sektöründe önemli değişimler olması halinde Komisyon kararı ile ayrıklık kaldırılabilir. Bu maksatla, Kıbrıs, elektrik sektöründeki devrimleri izlemeli, ve herhangi bir önemli değişimden, özellikle yeni jenerasyon lisanslarından, piyasadaki yeni girişimcilerden, fiyatlardaki hareketlenmelerden ve ayrıklığın yeniden gözden geçirilmesini gerektirebilecek yeni altyapı planlarından, Komisyon'u haberdar etmelidir.

4.3. KKTC

K.K.T.C.; 1996 yılı elektrik tüketim verilerine bakıldığı zaman görülebileceği gibi, 500 milyon kWh'in altında tüketimi olduğundan yürürlükte bulunan söz konusu AB direktifinde belirtildiği şekilde 'mikro izole sistem' kapsamına girmektedir. Öte yandan bulunması muhtemel çözümde elektriğin ortak devlet kontrolünde kalması durumunda dahi, 1996 yılı verilerine göre ada bir bütün olarak 3 milyar kWh'in altında bir tüketime sahiptir ve direktifte belirtilen 'küçük izole sistem' tanımına uymaktadır. Bu yapı Malta ve Güney Kıbrıs gibi KKTC'ye de derogasyon tanınması gereğini doğurmaktadır.

Derogasyon zarureti dışında KKTC'deki mevcut ekonomik, kurumsal, ve idari yapının özelleştirmeyi akamete uğratacağı net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. KKTC'de halen elektrik üretiminin yaklaşık % 40'ı - alım garantisi verilmiş şekilde - özel bir şirket (AKSA AŞ.) tarafından yapılmaktadır. Üretim bu şekilde bölünmesi ölçek ve kapsam ekonomisi kapsamında verimliliği olumsuz etkilemektedir. Durum böyle olmasına karşın, özelleştirmenin başlıca hedeflerinden olan bu şirkete ait arz güvenliği kamu üretimine göre daha düşüktür. Buna ilaveten, özelleştirmenin verimlilik ve etkinlik yarattığı argümanı sözkonusu şirketin beyanlarıyla çürütülmektedir. KKTC Resmi gazetelerinde yayımlandığı gibi, sözkonusu özel şirket 2003-2009 yılları arasında sırasıyla 232451 TL, 1,347,302 TL, 22,954,406 TL, 19,445,983 TL, 25,635,935 TL, ve 31,741,640 TL zarar beyanında bulunmuştur. Bu rakamlar oldukça manidardır. Bu rakamların gerçek olması halinde, adı geçen şirketin elektrik üretimini devam ettirmesi ekonomik akılla örtüşmemektedir. Eğer yanlış ise, özelleştirmenin temel olmazsa olmazlarından olan regülasyonun ve etkin denetimin KKTC'de sınıfta kaldığını göstermektedir.

KKTC'de kamu kuruluşu tarafından yapılan elektrik üretiminde temel problemin gelir gider dengesizliğinden değil politik baskılardan dolayı gerekli tahsilatın yapılamadığından kaynaklandığı devlet yetkililerinin açıklamalarından da anlaşılmaktadır. Yani temel problem kurumun idari özerkliğinin olmayışıdır.

5. ÖZERKLEŞTİRME ALTERNATİFİ VE KIB-TEK ÖRNEĞİ

Doğal tekel durumundaki elektriğe yönelik model seçiminde esas alınması gerekli unsurlar ülkenin kendine özgü koşulları olmalıdır. Öncelikle, özelleştirme ve regülasyona yönelik koşulların oluşmadığı kesin bir şekilde ortaya konabilir. Şöyle ki, küçük ada ülkesi olarak ölçek

yapısı rekabetin önünde önemli bir engeldir. Ayrıca, halen daha para ve sermaye piyasalarının gelişmemesi; ekonomide rekabetçi sürdürülebilir bir yapının kurulamaması; anayasal denetim kurumlarının dahi etkin işleyememesi; yargının zamanında tecelli edememesi ve KKTC'de özel sektörün yeterince ne kurumsallaşmış ne de profesyonelleşmesi elektrik gibi stratejik bir sektörün özelleştirilmesini ekonomik akıl açısından neredeyse imkansız kılmaktadır. Bu çerçevede, KIB-TEK için bugün itibariyle en iyi alternatif kurumun özerkleştirilerek etkinleştirilmesidir.

Özerkleştirmedeki temel amaçlardan biri de kamu hizmetlerinin etkili bir şekilde *işletme mantığı* ile verilmesidir (Kablay 2002:36). Özerklik, “merkezden yönetimin ve bürokratik çalışmanın sakıncalarını gidermek veya azaltmak için düşünülen bir yöntem” (Tortop 1994:18); “bir topluluğun işlerini yaparken, kendi başına, kendi organları eliyle görmesi ve buna olanak verecek kaynaklara da sahip olabilmesi” (Keleş 1992:39); “Kamu tüzel kuruluşlarının, Anayasanın ve kanunların kendilerine tanıdığı yetkiler çerçevesinde görevlerini yaparken, hizmetlerin gerektiği mali imkanlara, ayrı bir bütçeye ve karar organlarına sahip olmaları” (Kaplan 1997: 8) gibi farklı açılardan tanımlanabilir.

Özerk kuruluşların kendilerinden beklenen faydayı sağlamaları kendilerinin bir takım yetkilerle donatılmaları ile olanaklıdır. Bu yetkiler sırasıyla karar alma ve aldıkları kararı uygulama hakkı; karar alacak organların hiçbir baskı olmaksızın oluşturulması; karar alma özgürlüğü; ve mali özerklik yani merkezi idarenin baskısı olmaksızın harcama yapmaya yetkili olmalarıdır.

Mali ve idari açıdan özerkleştirilen Kamu İşletmelerinde ortaya çıkması muhtemel temel problem Asil-Vekil sorunudur (Agency problem). Yani başka bir ifade ile yönetimin işletme mantığından uzaklaşmasıdır. Bu problemi asgariye indirmenin ise yolları, yönetimin etkinlik ve verimlilik kriterlerine göre ödüllendirilmesi, kurumun üyelerinden onay alan performans bütçeye tabi olması, belirli periodlarla mali ve idari şeffaflığın şart koşulması, başta personel giderleri olmak üzere mali kuralların getirilmesi ve kurumun etkin bir şekilde Sayıştay tarafından uygunluk ve performans denetimine tabi tutulmasıdır.

KKTC'de yukarıda işaret edilen birçok faktör dikkate alındığında günümüz itibariyle elektrik kurumu için en ideal yöntem özerkleştirmedir. Bu çerçevede, başka ülkelerdeki başarılı özerkleştirme modelleri de göz önüne alınarak KIBTEK için aşağıdaki model geliştirilmiştir.

Kuruluş - Yasal Statü:

Başbakanlığa Bağlı

Yönetim Şekli

Yönetim Kurulu: Belirli sayıda üyenin katılımı ile oluşur [Başbakanlık 1 üye, Enerji ile ilgili bakanlık 1 üye; Tüketiciler derneği, Sanayi odası, ve diğer en büyük kullanıcı olan 2 sektörden 1er üye (örn.Turizm ve Yüksek Eğitim); ve KIB-TEK'te çalışan 2 üye (seçim veya atama ile)] . Atanan üyelerde kurumlarında memur olmaları veya üye olmaları şartı aranmaz ancak en az 4 yıllık bir yüksek eğitim kurumu mezunu olmaları ve 5 yıllık çalışma tecrübeleri aranır. Milletvekilleri, Bakanlar, Siyasi Parti Yöneticileri, Elektrik Üretimi ile ilgili çıkar çatışması konumunda olanlar katılamaz.

Yönetim kurulu Başkanı: Yönetim Kurulu üyelerinden seçilir. YK'luna başkanlık eder, Kibtek'i temsil eder.

Yönetim Kurulu Görevleri: Yıllık Bütçe'yi onaylar. Kurumun Temel Politikalarının Yasalara ve Sosyal sorumluluğa Uygunluğunu sağlar. Kurumun Genel Müdürü atar

Genel Müdür: Kurumun etkinliğini ve YK'nin temel politikalarını günlük çalışmalara entegre eder ve gözetir.

Diğer Birimler: İK , Muhasebe, Üretim ve Fiatlandırma, İnovasyon-Dönüşümlü kaynaklar, Dağıtım ve Şebeke, Petrol Tedarik ve Depolama , Hİ ve diğerleri..

Özerklik Gereksinim ve Kuralları

- Kurum başlangıç sermayesi için ilk 3 aylık veya en az 2 üretim, satış ve tahsilat süresinde ihtiyacı olan girdilere eşit kaynak KIBTEK ten aktarılır.
- Kurum Kaynak kullanımı Politikasını kendi belirler.
- Fiat belirleme de hiçbir tarifede birim fiatı ham petrol girdi maliyetinden az olamaz
- Fiat belirleme tüm girdileri dahil eder, ancak yeni yatırımlar için provizyon içeremez.
- Fiatlar %5 i geçmeyen Devlet Maliyesine katkı içerir, vergi içermez.
- Üretimde ve Ev de kullanılan tarifeler farklı olmalıdır.
- Tüm kullanıcılar ödemeye mükellef olmalıdır.
- Meclis kararı ile sosyal ihtiyacı olan abonelere yapılacak katkılar Devlet Maliyesinden ayıca ödenir.
- Bir yıllık dönem içinde kurum zarar edemez, devlet maliyesinden katkı almayı planlayamaz
- Kurum Ham Petrol alımını kendi yönetir. Doğrudan veya ihale, spot veya süreli (future) alımları Petrol Tedarik ve Depolama bölümü kesinlikle müstakil bir hesapla yönetir. Muhtemel arz eksikliği dönemlerine çözümü YK ile birlikte tespit eder ve uygular.
- Özerk Kurum özel sektör enerji şirketlerinden yüksek tarifeler uygulayamaz (özel bölgeler hariç.....)

Saydamlık

Kurum, her yıl için mali ve idari faaliyetlerini ilgili tarafların kolayca ulaşabileceği şekilde şeffaf olarak deklare edecektir.

Hesap Verebilirlik-Denetim

Kurum, her yıl sonunda mali ve idari açıdan kurula açıklama yapıp gelecek yılın performans bütçesini paydaşlarına onaylatacaktır. Her yılın idari ve mali faaliyetleri, Sayıştay tarafından sıkı bir şekilde denetlenecektir. Sayıştay KIBTEK'e yönelik olarak etkin bir uygunluk ve performans denetimi gerçekleştirecektir. Ayrıca, uluslararası ölçütlere göre denetçilerin kolaylıkla, cesurca görev yapmalarına imkan verecek şekilde bağımsızlıkları sağlanarak etkin bir iç denetim mekanizması kurulacak ve iç denetimin dış denetimle işbirliği kurumsal hale getirilecektir.

SONUÇ

AB ile ilişkilerde resmi düzeyde olunmamasına rağmen KKTC AB muktesabatına uyum süreci yaşamaktadır. Bu süreç itibariyle, AB'deki özelleştirme trendi KKTC'yi de etkilemektedir. Bütçe açıklarının sürdürülemez yapısı bu trendle birleştiği zaman KKTC'de bütçe baskısı yaratan tüm kurumların özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Ancak, AB'de KKTC'den daha büyük Güney Kıbrıs ve Malta gibi ülkelere özelleştirme konusunda muafiyet tanınması ve özelleştirmenin başarı koşulları açısından gerekli idari, kurumsal ve ekonomik yapının günümüz itibariyle varolmaması KIB-TEK'in özelleştirilmesini rasyonel olmaktan çıkarmaktadır.

Sonuç olarak KKTC'de başta ölçek yapısı olmak üzere özelleştirmenin gerektirdiği koşulların günümüz koşullarında oluşmaması ve kısa vadede oluşmasının mümkün olmadığı gerçeğinden hareketle KIBTEK için en ideal modelin çağdaş anlamda bir ÖZERKLEŞTİRME olduğu ortaya çıkmaktadır. Etkin bir özerkleştirmenin temel unsurları ise idari ve mali özerkleştirme, mali kuralların getirilmesi, mali ve idari saydamlık, performans bütçeleme, hesap verebilirlik ve etkin denetimdir.

KAYNAKÇA

Akalin, Güneri (1990), *KİT Ekonomisi*, Yeniçağ Yayın, Ankara

Akcollu, F. Yeşim. (2003), "Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon", Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Rekabet Kurumu, Ankara.

Akçay, Belgin (2008), "Avrupa Birliği'nin Ekonomik Kriterleri ve Türkiye", *Maliye Dergisi* Sayı 155 Temmuz-Aralık 2008

Aktan, C. C. (2003), *Kamusal Regülasyon Kavramı ve Türleri*, <http://www.sobiadacademy.net/sobem/e-ekonomi/regulasyon/kavram.htm> (Erişim Tarihi: 11/06/2010).

Bagdadioglu, Necmiddin (2009), "Avrupa Birliği Enerji Sektöründe Rekabet Politikası: Brüksel'in Yeni Önerileri ve Enerji Milliyetçiliği Meselesi", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt : 33 No:1

Baumol, W., Panzar, J., Ve Willig, R. (1982), *Contestable Markets and Theory of Industry Structure*, Harcourt, Brace, Javonovich, New York

Braeutigam, Ronald R (1989), *Optimal Policies for Natural Monopolies*, in *Handbook of Industrial Organization*, R. Schmalensee and R. Willig, eds., Elsevier Science Publishers, Amsterdam.

Breyer, Stephen (1992), *Regulation and Its Reform*, Harvard University Press.

Çakal, R. (1996), *Doğal Tekellerde Özelleştirme ve Regülasyon*, DPT, YAYIN NO: DPT: 2455.

Chang, H.-J. (1997), “The Economics and Politics of Regulation”, *Cambridge Journal of Economics*, 21, 703-728.

DIRECTIVE 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 February 1997 concerning common rules for the internal market in electricity, http://www.seerecon.org/infrastructure/sectors/energy/documents/electricity_directive/dir96-92.pdf (15/07/2008)

DIRECTIVE 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market in natural gas, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:204:0001:0012:EN:PDF> (28/05/2008)

Erol, M. (2003), *Doğal Tekellerin Düzenlenmesi ve Telekomünikasyon Sektöründe Düzenleyici Kurum*, DTP YAYIN NO: DPT:2680.

Kaplan, Aslan (1997), “Özerkleştirme ve Özelleştirme Teorileri ve Sağlık Bakanlığı Hastanelerinin Özerkleştirilmesi ve Özelleştirilmesi Çalışmaları Hakkında Sağlık Bakanlığı Hastanelerinde Çalışan Yüksek Öğrenimli Sağlık Personelinin Düşüncelerinin Tespiti Üzerine bir Araştırma”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Kaplay, S. (2002), “Sağlık Bakanlığı’nın Hastaneleri Özerkleştirme Politikasına Eleştirel Bir Bakış”, *Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi*, Yıl:3. Sayı 11-12.

Karagöz, H. (2009), *Dünya ve Türkiye’de Özelleştirme Uygulamaları*, Konya Ticaret Odası, Konya.

Keleş, Ruşen (1992), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.

Kenneth E., TRAIN (1997), *Optimal Regulation, The Economic Theory of Natural Monopoly*, The MIT Press, Fifth Printing.

KOI, (1992), *Türkiye’de Özelleştirme*, Ankara,

Nankani, Gobind (2005), “Privatization and Deregulation: A Push Too Far?”, *Economic Growth in the 1990s Learning from a Decade of Reform*, http://www1.worldbank.org/prem/lessons1990s/chaps/06-Ch06_kl.pdf, World Bank Publication, April 2005, s.165.

Şirin, Y. N. ve Aydem Edaş Denizli (2009), “Elektrik Sektöründe Özelleştirmeye Genel Bir Bakış ve Öneriler”, *Ege Bölgesi Enerji Forumu 12-13 Ekim 2009*, Denizli.

OECD (1992), *Regulatory Reform, Privatization And Competition Policy*, Paris.

OECD (1997), *The OECD Report on Regulatory Reform, Synthesis*, Paris.

Orkunoğlu, Işıl Fulya (2010), “Özelleştirme ve Alternatifleri”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 22, Ekim – Kasım – Aralık – 2010 .

Özmen, S., (1987), *Türkiye’de ve Dünyada KİT’lerin Özelleştirilmesi*, İstanbul.

Posner, R. (1974), "Theories of Economic Regulation", *The Bell Journal of Economics and Management Science*, Vol.5, No.2, Autumn, 335-358

Tan, T. (2000), "Bağımsız İdari Otoriteler", *Devletin Düzenleyici Rolü*, TESEV Yayınları: 19, İstanbul, 115-134.

Tortop, Nuri (1994), *Mahalli İdareler*, Yargı Yayınları, Beşinci Baskı, Ankara.

Ulusoy, A.(1999), "Bağımsız İdari Kurumlar", *Danıştay Dergisi*, Sayı: 100, 3-17.

The White Paper (1988), *Privatising Electricity*, Secretary of State for Energy House of Commons, London.

Okan Veli ŞAFAKLI: Doç.Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesi ve aynı zamanda bölüm başkanıdır. Lisans (Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC), Yüksek Lisans (Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC), Doktora (Çukurova Üniversitesi, Türkiye).Çok sayıda ulusal ve uluslararası kongrede bildiri sunan ve makale çalışması bulunan Şafaklı'nın ilgi alanları şunlardır: Genelde Turizm özelde ise Turizmin Finansmanı, Kooperatifçilikte Finansman , Genel bankacılık ve Finans konuları.

Okan Veli SAFAKLI: Assoc.Prof.Dr., Lecturer in European University of Lefke and Head of Business Department. BS (Eastern Mediterranean University, TRNC), MBA (Eastern Mediterranean University, TRNC), PhD (Çukurova University, Turkey). He has a lot of papers presented in national and international congresses and articles published. His research interests: Tourism financing, financing of cooperatives and general banking and finance topics.

Mustafa Ertanın: Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesi Lisans ve yüksek lisanslar. (Uluslararası İlişkiler,Ms.Sc Economics, Higher Institute of Economics) K:M. Sofia) Hukuk BA, (SU, Sofia), Doktora (University of National and World Economy, Sofia).İlgili kongre bildirileri ve makale çalışmaları ve küresel çalışma tecrübesi olan Dr.Ertanın, Yaşam Boyu Eğitim, Performans ölçme Değerlendirme, KOBİler, Etik, Sessiz İletişim, Akdeniz ve Çevre Sorunları öncelikli ilgi sahalarıdır. Eğitimin her insanın her zaman ulaşabileceği ve ödeyebileceği bir kurum olması gereği temel düşüncesidir

Mustafa Ertanın: Dr., Lecturer in European University of Lefke, Business Department. (Ms.Sc Economics, Higher Institute of Economics KM, Sofia), Law,BA, (University of Sofia,K.and M. Sofia), PhD (University of National and World Economy, Sofia). Beyond his global work experience, he has related papers presented in National and International Congresses and articles published. His major research interests: Lifelong Learning Institutes, Capacity Development and Performance Evaluation, SMEs. Ethics, Non-verbal Communications, Mediterranean and Ecological Issues. He advocates that education must be accesible and affordable at all times for anyone.